Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 13. Wilnia, Paniadziełak 31 Sakawika 1930 h. Hod VI (XIV).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi:	„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—6 zał., na paŭhoda — 3 zał., na 3 miesiacy — 2 zał.	Cana abwiestak:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEN.	na 1-šaj staroncy 60 hr., 2 i 3 — 50 hr., na 4-aj — 40 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ adnej špalcie

Światkawańnie ŭ Wilni 12-ch uhodkaŭ Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi.

Pad kiraŭnictwam Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu, jaki abjednywaje ŭsie biełaruskija nacyjanalnyja niezaležnickija kirunki: partyi, kulturna-praświetnyja arhanizacyi, hramadzkija ŭstanowy i naahuł usio biełaruskaje hramadzianstwa, u aŭtorak 25 sakawika adbyłosia ŭ Wilni ŭračystaje światkawańnie 12-ch uhodkaŭ Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi.

Na henaje wialikaje biełaruskaje narodnaje świata prybyli ŭ Wilniu i pradstaŭniki bratniaha nam Ukrainskaha narodu: staršynia ŭkrainskaj parlamantarnaj reprezentacyi ŭ Polščy dr. D. Lewicki, wice maršałak Sojmu W. Zahajkiewič, pasły: ajciec prałat Kunicki, D. Paliiŭ i S. Kuzyk.

Dastojnych haściej, pradstaŭnikoŭ Ukrainskaha narodu, siabry prezydyjumu Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu, pradstaŭniki Biełaruskaha Pasolskaha Klubu, pradstaŭniki biełaruskaj moładzi: Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu i zhurtawanaj kala časopisi biełaruskaj moładzi „Шлях Моладзі" ŭ aŭtorak 25 sakawika a hadzinie 8 ranicy spatkali i prywitali na Wilenskim wakzale.

Uračysty abchod 12-ch uhodkaŭ Abwieščańnia Niezal žnaści Biełarusi raspačaŭsia a hadzinie 10 ranicy ŭračystym nabaženstwam u kaściele św. Mikałaja. U dawoli abšyrnym kaściele, napoŭnienym bitkom narodam: wučniami Wilenskaj Biełaruskaj Himnazii, studenskaj moładziaj, moładziaj ramieślenych škol, starejšym hramadzianstwam, dastojnymi haściami Ukraincami i pradstaŭnikami bratniaha litoŭskaha narodu — adpraŭlena była ŭračystaja Imša ks. A. Stankiewičam z asystaj dwoch ksiandzoŭ biełarusaŭ. U časie Imšy śpiawaŭ biełaruski kaścielny chor.

Paśla Imšy ks. dr. Rešeć wielmi krasamoŭna skazaŭ adpawiednaje da ŭračystaści kazańnie.

A hadzinie 11 pačaŭsia malebien u carkwie Piatnickaj. U hetaj maleniečkaj carkoŭcy narod źmiaścicca nia moh i mnoha stajała praz čas malebiena prad carkwoj. Uračysty malebien adsłužyŭ świašč. Koŭš, u časie jakoha toj-ža świašč. Koŭš skazaŭ pabiełarusku pryhožuju, adpawiednuju ŭračystaści, propawiedź.

Paśla malebiena ŭ carkwie Piatnickaj, a hadzinie 12 raspačaŭsia malebien u carkwie św. Mikałaja. Małebien hety adsłužyŭ uračysta z poŭnaj asystaj duchawienstwa i skazaŭ strojnuju propawiedź świašč. Kušnioŭ.

Pawodle ŭstanoŭlenaj prezydyjumam Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu prahramy abchodu 12-ch uhodkaŭ Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi, dalejšym punktam hetaj wialikaj uračystaści biełaruskaha narodnaha świata była **ŭračystaja akademija.**

Uračystaja akademija adbyłasia a hadzinie 6 wiečaram u Kupieckaj sali (Mickiewiča 33a), u nastupnym paradku i abstawinach.

Wializarnaja Kupieckaja sala, zastaŭlenaja 600 kresłami zapoŭniłasia pa bierahi narodam. Pieršy rad kresłaŭ zaniali pradstaŭniki: ukrainskaha narodu, litoŭskaha — ks. praf. Kraŭjalis i staršynia Lit. K-tu ŭ Wilni p. Stašys, pradstaŭniki demakratyčnych polskich, žydoŭskich i rasiejskich arhanizacyjaŭ.

Na estradzie za prezydyjalnym stałom zaniaŭ miejsca prezydyjum Bieł. Nac. K-tu—staršynia sen. W. Bahdanowič, wice staršyni: pas. A. Stepowič i F. Jaremič, skarbnik sen. B. Rahula i sekretar red. J. Paźniak. Na ścianie nad prezydyjumam Nac. K-tu widnieła Pahonia ŭ dekoracyi biełaruskich nacyjanalnych bieła- čyrwona-biełych ściahoŭ, patretaŭ: Janki Kupały i Jakuba Kołasa.

Akademiju adčyniŭ staršynia Nac. Kamitetu Bahdanowič karotkaj pramowaj, u časie jakoj usie prysutnyja, na prapazycyju staršyni, ŭšanawali ŭstańniem pamiać pamioršych zmaharoŭ za biełaruskuju niezaležnaść.

Paśla hetaha ks. W. Hadleŭski pračytaŭ referat na temu: **„Raźwiććio biełaruskaje niezaležnickaje dumki ad aŭtanomii da niezaležnaści."**

Źmiest referatu padajom u hetym numary na druhim miejscy.

Paśla referatu, jaki trywaŭ blizka hadzinu, pačalisia prywitańni ad haściej. Pieršy witaŭ ad Ukrainskaha narodu staršynia ŭkrainskaj parlamantarnaj reprezantacyi pasoł dr. D. Lewicki, jaki ŭ swajej pramowie pa ŭkrainsku zajawiŭ, što — Ukrainski narod zaŭsiody byŭ i budzie pa staranie narodu Biełaruskaha.

Nastupny pramoŭca staršynia Tymč. Litoŭskaha K-tu ŭ Wilni p. Stašys u swajej pramowie pa litoŭsku wyraziŭ salidarnaść narodu Litoŭskaha z narodam Biełaruskim i zakončyŭ pramowu pa biełarusku: „Niachaj žywie Biełaruskaja Respublika!"

Ad žydoŭskaha hramadzianstwa witaŭ pasoł dr. Wygodzki. Dr. Wygodzki pramaŭlaŭ pa žydoŭsku i zakončyŭ swaju pramowu pabiełarusku: „Niachaj žywie wolnaja Biełaruś!"

Ad rasiejskaha hramadzianstwa witaŭ staršynia „Русского Общества" ŭ Wilni p. adw. Krestjanow, jaki swaju pramowu zakončyŭ sławami „Niachaj žywie wialiki Biełaruski narod".

Nastupnyja pramoŭcy: student ukrainiec p. Sahajko, jak staršynia Ukrainskaha Studenskaha Sajuzu ŭ Wilni ŭ swajej pramowie pa ŭkrainsku wyraziŭ ščyruju i mocnuju suwiaź ukrainskaj moładzi z moładziaj biełaruskaj u ahulnych metach Ukrainskaha i Biełaruskaha narodaŭ i zakončyŭ swaju pramowu sławami: „Niachaj žywie biełaruskaja dziaržawa!"

Staršynia Litoŭskaha Studenskaha Sajuzu student p. Juškiewič, witajučy ad litoŭskaj moładzi Biełaruski narod, zakončyŭ swaju pramowu pa biełarusku: „Niachaj žywie biełaruska-litoŭskaje bractwa!" Student Juškiewič pramaŭlaŭ pa litoŭsku.

Paśla prywitalnych pramowaŭ ad prysutnych na akademii haściej, byli pračytany prywitalnyja piśmy i telehramy. Z dalokaj Ameryki patryjoty biełarusy witajuć swoj narod u krai ŭ asobie Bieł. Nac. K-tu u hety Wialiki dzień Biełaruskaha świata piśmami nastupnaha źmiestu:

„Z pryčyny narodnaha świata 25-ha sakawika šlu Wam usim ščyryja pawinšawańni z pažadańniem dobrych skutkaŭ u Wašaj dalšaj barać bie za światyja prawy našaha mnohapakutnaha narodu. Wy ŭžo mnoha, mnoha stwaryli dla jaho, j bolej jašče stworycie; Waš świetła-chryścijanski duch pieramoža ŭsiakuju ciemru.

Praf. dr. Janka Tarasewič."

„U dzień Wialikaha Świata dla Biełaruskaha Narohu, u dwanaccatuju hadaŭščynu abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi, ja z dalokaj Ameryki šlu haračy prywiet Usiamu Biełaruskamu Narodu, žadajučy, kab Biełarusy ŭ Krai i na emihracyi ŭ Amerycy supolnymi siłami ducha i cieła ćwiordaj stupoju išli da lepšaj budučyni.

Ks. Wiktar Šutowič."

Pračytany byli tak-ža piśmy i talehramy z Kraju.

Uračystaja akademija zakončyłasia deklamacyjaj i kancertam. Chor pad kiraŭnictwam p. Matwijca prapiajaŭ nieskalka pryhožych biełaruskich narodnych pieśniaŭ. Student J. Malecki wielmi ŭdała pradeklamawaŭ wierš A. Bartula, paświačany ŭhodkam Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi — „Zawichryłasia bujna miacielicca..."

—o—

Światkawańnie 12-ch uhodkaŭ Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi dawoli jaskrawa pakazwaje, što henaja ŭračystaść nia była adno tolki ŭspaminami Wialikaha dnia 25 sakawika 1918 h. ale adnačasna i światam raźwiććia i pahłybleńnia ŭ Biełaruskim narodzie niezaležnickaj idei. Z hetaj uračystaści widać, što narod Biełaruski znajšoŭ sabie ŭ ciažkaj i ciarnistaj padarožy da swajho ideału pryjacielaŭ: narod Ukrainski i narod Litoŭski. Na hetym uračystym abchodzie 12-ch uhodkaŭ Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi zusim jasna wyrazilisia pradstaŭniki Litoŭskaha i Ukrainskaha narodaŭ, što ideał niezaležnaści Biełaruskaha narodu jość ideałam narodaŭ Ukrainskaha i Litoŭskaha, a z hetaha samaha wypływaje, što i dla Biełaruskaha narodu ideał niezaležnicki narodaŭ Ukrainskaha i Litoŭskaha jość taksama ideałam i narodu Biełaruskaha. Słowam, try bratnija narody: Biełaruski, Ukrainski i Litoŭski nie ad siańnia łučyć bratniaja suwiaź, ale siańnia, jak bačym, jana što raz to bolš uzmacowywajecca i zakraplajecca. Siańnia henyja try narody swaje ideały łučać u supolny ideał. U hetaj łučnaści krepnie i mahutnieje zdziejśnieńnie ideału Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi.

Z biełaruskaha žyćcia.

PAD POLŠČAJ.

Studenty biełarusy ŭ šapkach z nacyjanalnymi adznakami. Biełaruski Studenski Sajuz ułažyŭ formu studenskaj šapki dla studentaŭ biełarusaŭ. Šapka ŭsia biełaja; na wiarchu šapki załočanyja sławianskija litary „Б.С.С.", što abaznačaje: Biełaruski Studenski Sajuz, akołuška abwiedziena biełaruskaj bieła-čyrwonaj biełaj adznakaj, za nacyjanalnaj adznakaj čorny krepawy šnurok, abaznačajučy žałobu biełaruskaha narodu, brylok čorny. Šapka wielmi strojnaja.

Bandycki napad na Biełaruski Studenski Sajuz. U paniadziełak 24 h. m., a hadzinie 8 u wiečary, kali nieskalki studentaŭ znachodziłasia ŭ swaim pamieškańni Sajuzu (Wilenskaja 8), u pamieškańnie ŭwarwałasia nieskalka chulihanaŭ i narabiŭšy kryku, prabawali zdemalawać pamieškańnie. Studenty z chulihanami chutka rasprawilisia i wyhnali ich won Tady chulihany pačali kidać praz wokny i dźwiernyja šyby ŭ pamieškańnie butelki, napoŭnienyja niejkaj atrutaj. U časie hetaha napadu adzin student mocna ranieny ŭ ruku, a dwum atrutaj chulihany zalili twar.

U źwiazku z hetym napadam, palicyja aryštawała hetak zwanych radykałaŭ, blizka stajačych Bieł. Sial. Rab. Klubu: J. Sakowiča, L. Miluka, F. Masłoŭskaha, W. Łukašyka, J. Šycika i W. Mazala.

Studenty raskazywajuć, što aprača niekatorych aryštawanych, napadała razam z imi na Studentaŭ biełarusaŭ mnoha padrostkaŭ žydkoŭ, ale čamuści nichto z žydkoŭ nie aryštawany.

Chodziać čutki, što hety chulihanski napad byŭ dakanany z boku kamsamolcaŭ za toje, što studenty prad hetym naładzili protestacyjny mitynh suproć praśledawańnia komunistami ŭ Radawaj Biełarusi biełarusaŭ i relihii.

Sumna, što tak jość, a jašče bolš sumna, što biełarusy, jakija siabie nazywajuć radykałami, čujučysia słabymi prad kirunkam narodnickim i chryścijanskim siarod studentaŭ, dy nia majučy nijakaj siły maralnaj, kab hety nia luby dla ich narodnicki i chryścijanski duch sparali-

žawać, zastasoŭwajuć fizyčny teror, a budučy i fizyčna słabymi, bo skolki ich jość! — na palcach pieraličyć možna,—wiaduć u ataku na biełarusaŭ padrostkaŭ žydkoŭ. Sumna!

Dziadźka T. Wiernikoŭsi turbujecca ab carkoŭnych sprawach. Z inicyjatywy „česnaha" polonofiła Dziadźki T. Wiarnikoŭskaha adbyłasia 14 h. m. ŭ Wilni „Biełaruskaja prawasłaŭnaja konferencyja." Konferencyja heta pryniała woś takuju rezalucyju:

„Kanferencyja, pryjmajučy pad uwahu, što stwaryŭšajasia pałažeńnie Prawasłaŭnaj carkwy na Biełarusi — jość anarmalnaje i što ŭ hetym hałoŭnym čynam winawata čužackaje rusyfikatarskaje Praw. Duchawienstwa, jakoje adyšło ad narodu i stwaryła swaju asobnuju kastu, dy što heta nie adpawiadaje duchu Prawasłaŭnaje Carkwy na Biełarusi, pastanawiła prawieści karannyja reformy:

1) Biełarusizacyja Kansystoryjaŭ.

2) Biełarusizacyja Duchoŭnaje Prawasłaŭnaje Seminaryi ŭ Wilni.

3) Utwareńnie Prawasłaŭnych Kamitetaŭ pry prychodach.

4) Uwiadzieńnie kazańniaŭ u mowie biełaruskaj.

5) Nawuka relihii ŭ mowie biełaruskaj

6) Uwiadzieńnie kazańniaŭ u wojsku dla biełarusaŭ u mowie biełaruskaj.

7) Uwiadzieńnie mowy biełaruskaj, jak aficyjalnaj, uwa ŭsich duchoŭnych ustanowach, a taksama ŭ knihach metryčnych pobač z mowaj dziaržaŭnaj, hdzie heta wymahajecca.

8) Padtrymańnie biełaruskaha duchawienstwa.

9) Wyświatleńnie sprawy padatkaŭ na karyść kansystoryjaŭ.

10) Interwencyja ŭ sprawie rewindykacyi (adbirańnia) Cerkwaŭ prawasłaŭnych.

11) Damahacca sklikańnia pieradsabornych sabrańniaŭ z pradstaŭnikoŭ duchawienstwa i wiernych, a taksama pradstaŭnikoŭ ad biełaruskich prawasłaŭnych arhanizacyjaŭ.

12) Damahacca sklikańnia Ahulnaha Usiepolskaha Prawasłaŭnaha Saboru."

Konferencyja wybrała i Kamitet dla hetych sprawaŭ, staršynioj jakoha, wiedamaž, wybrany sam Dziadźka Todar Wiarnikoŭski.

Ab tym, što z hetych damahańniaŭ hetaj konferencyi ničoha nia budzie, kožnamu biełarusu dobra wiedama, bo kamitet heny ŭaŭstaŭ tolki dziela taho, kab zaniać henaje miejsca.

Słowam, „rabota" Dziadźki Todara wiedamaja ŭsim biełarusam. Na pozytyŭnaść Dziadźka Todar uwahi nie zwaročwaje, u jaho ŭsio, jak u toj bajcy „zabiŭ zajca ci nie zabiŭ, aby huku narabiŭ".

Akademija ŭ Wil. Biełaruskaj Himnazii ŭ 12-ja ŭhodki Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi. Niezaležna ad Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu, u aŭtorak 25 sakawika s. h. u sali Wil. Biel. Himnazii adbyłasia akademija z pryčyny 12-ch uhodkaŭ Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi dla wučniaŭ himnazii.

„Сялянская Ніва." Hetymi dniami pačała wychodzić biełaruskaja hazeta „Сялянская Ніва" Hazeta henaja biełaruskamu hramadzianstwu užo wiedamaja. Ciapier wychodzić 2 razy na miesiac. Adres jaje, Wilnia, Ludwisarskaja 1 Cana 4 zł. na hod.

Aroł i reška.

Kožny badaj užo naš sielanin wiedaje, abo prynamsia čuŭ ab „świataj Galilei" i „Galilejcach." Dla tych, što hetaha jšče nia wiedaje, chopić skazać, što „Galileja" heta nia jość taja Halileja z Ewanelii. Nie, heta tolki časć siahoniašniaj Polščy, što da wajny naležała da Aŭstryi i nazywałasia sapraŭdy Halicyja, abo Haliččyna. Pa wajnie z Halicyi na našy ziemli najechali całyja chmary rožnych uradoŭcaŭ, wučycialoŭ, a nawat i zwyčajnych rabotnikaŭ. Asabliwaściaj hetych „hościaŭ" na našych ziemlach było i jość toje, što jany wielmi-ž užo hołasna pačali chwalić swajo, polskaje, asabliwa halickaje, a hanić usio tutejšaje, bačačy ŭ nas tolki ciemnatu, a siabie stawiačy zaŭsiody ŭ prykład. Hawaryli tak biazupynku, trymajučysia, widać, prawiła, što možna „uhawaryć i zdarowamu chwarobu." Tymčasam wyšła naadwarot: sielanin naš chutka wielmi razhadaŭ kudy kirujecca bałtliwaść najechaŭšych da nas „wučycialoŭ" i prazwaŭ ich „Halilejcami", a baćkaŭščynu ichnuju — „Halilejaj." Ale wierniemsia da sprawy. Prad nami list adnaho Biełarusa, losam zahnanaha ŭ Haliččynu. Woś što jon miž inšym piša:

„Siahoniašniaja Haliččyna pad šmat jakim uzhladam pradstaŭlaje abraz našych ziamiel. Wioska tutejšaja (Halicyjskaja—pryp. red.) heta amal adna sucelnaja biadota. Biezziamielle dušyć usich. Kamu nie pašancawała ŭciačy na biel.-litoŭskija „kresy," tamu sapraŭdy niama jak žyć. Haspadarki tut wielmi małyja: ad 2-ch da 5-ci marhoŭ (1/2 — 2 dziesiacin). Chatki tam małyja, što i akrucicca niama dzie, a pračyniš dźwiercy, dyk apyniešsia ŭ... „chleŭčyku." Chlawa asobnaha staŭlenaha tut pabačyć nia lohka. Ciesnata nia tolki ŭ chacie, ale i pa-za chataj. Na dwaryšču z trudom akrucišsia z kałosami, dy j to nia ŭsiudy. Pračyniš wakonca i zamiest aharodčyka budzieš hladzieć na hnojnišča, z pad katoraha ciakuć časta pad paroh—całyja ručai zalacistaj hnajnicy... Pawučajučyja tolki wyniki ziemlarobskaj kooperacyi: zdarajucca pieknyja damy roznych kooperatywaŭ, aščadnaściowych kasaŭ i h. d. Poruč z hetym adnak i kurnyja chaty(!) i to pad bokam takich miest, jak Krakaŭ... Kaściały jość ŭsialakija. U miestach adnak jany užo... bywajuć pustymi...

Nia tak, znača, dobra ŭ hetaj „Halilei", jak nam chočać uhawaryć. *B. S—i.*

Z Polščy.

Nowy ŭrad i zakryćcie budžetnaj sesii Sejmu i Senatu. Paśla doŭhaha ŭradawaha kryzysu, 29 h. m. utwaryŭsia nowy ŭrad na čale z pałkoŭnikam Słaŭkam, dasiulašniaho staršyni klubu B. B. Ad hetaha nowaha ŭradu źmienaŭ nijakich čakać nie prychodzicca, bo i hety nowy peŭnież pojdzie pa tej samej linii pa jakoj išli i papiarednija.

Adnačasna z utwareniem nowaha ŭradu zakryta budžetnaja sesija Sojmu i Senatu.

Kary za nadužyćci ŭ wybarach. U „Dzienniku Ustaw" apublikowany zakon u sprawie zabiaspiečańnia swabody wybaraŭ prad nadužyćciom ułady ŭradoŭcami. Zakon heny karaje za wybarnyja nadužyćci ŭ wybarach u Sojm, Senat i samaŭrady. Zakon zabiaspiačeńnia swabody wybaraŭ pradbačyć surowyja kary za nastupnyja nadužyćci:

Uradowiec, jaki ŭ suwiazi z swaim uradawańniem upływaje biasprаŭna na wynik hałasawańnia, a pradusim robić spis hałasujučych, minajučy uprаŭnienych abo zapiswajučy nieŭpraŭnienych, užywaje podstupu dziela nia prawilnaha spisu hałasujučych, škodzić, skrywaje, abo pierarablaje pratakoł abo inšyja dakumanty, robić nadužyćci, pryjmajučy abo padličywajučy hałasy, dapuskajecca nadužyćciaŭ pry padawańni abo ŭstanaŭleńni spiskaŭ kandydataŭ, abo kasuje biespadstaŭna deklaracyi wybarščykaŭ, datyčačyja padawańnia kandydatur — za henyja pastupki budzie karany wastroham da 5 hadoŭ.

Da 3-ch hadoŭ wastrohu hrazić uradoŭcu, jaki užywaje pahrozy, siły, podstupu abo inšych niedazwolenych sposabaŭ u zwiazku z swaim uradawańniem, pieraškadžaje adbycca sabrańniu wybarščykaŭ, swabodnamu wykonywańniu prawoŭ padawańnia kandydaturaŭ i prawa hałasawańnia, ŭrešcie hałasawańniu abo abličańniu hałasoŭ.

Kara 5-ci hadoŭ wastrohu pahražaje ŭradoŭcu ŭžywajučamu pahrozy, siły abo pastupku dziela ŭpływu na sposab hałasawańnia asoby ŭpraŭnienaj abo dziela ŭpływu na padawańnie kandydataŭ abo ich nie padawańnia, a tak-ža na składańnia abo zdymańnia podpisaŭ datyčačych padawańnia kandydataŭ.

Uradowiec, jaki paznaje, chto jaki padaŭ hołas, budzie karany da 1 hodu aryštu.

Prakuror, atrymaŭšy pawiedamleńnie ab takich nadužyćciach, u praciahu 48 hadzin pačynaje śledztwa i ciahnie da adkaznaści winoŭnaha.

Jak bačym, zakon heny dawoli srohi; chiba, ŭradaŭcy nie zachočuć pawodle hetaha zakonu stanawicca prad Sudom.

Biełaruskaja Kniharnia „PAHONIA" hetym padaje da wiedama zacikaŭlenych, što knižka

„Biełaruski Smyk"

užo drukujecca i chutka pastupie ŭ pradažu. Zakazy prymaje Biel. Kniharnia „Pahonia" Wilno, Ludwisarskaja wul. № 1.

Raźwićcio biełarusk. niezaležnickaje dumki ad aŭtanomii da niezaležnaści.

Referat ks. W. Hadleŭskaha, pračytany 25.III.30

(Padajom źmiest pawodle zapisak zroblenych u časie čytańnia referatu)

Plan referatu: I Dumka ab aŭtanomii i federacyi. II Dumka ab niezaležnaści konfederacyi. III Akt Niezaležnaści 25.III 1918 h. IV Ahulny pahlad na darohi, jakimi išli my ad Niezaležnaści de jure (jurydyčnaj) da Niezaležnaści de facto (faktyčnaj).

I. Wiek 19 — heta wiek prabudžeńnia biełaruskaj nacyi. Prabudžajecca jana pad upływam: zachodniaha remantyzmu, chryścijanskaj sprawiadliwaści i bractwa narodaŭ, a tak-ža pad upływam uschodniaha rewolucyjnaha narodnictwa. Prykładam hetakaha adradžeńnia dla biełarusaŭ byli: čechi, ukraincy, litoŭcy, łatyšy i inš. narody.

Prabudziŭšysia da žyćcia narod pačynaje žyć i padawać swoj hołas. Padaje hołas praz arhanizacyi. Pieršaj biełaruskaj palityčnaj arhanizacyjaj była „Biełaruskaja Rewolucyjnaja Hramada", zasnawanaja ŭ 1902 h. Jana na źjeździe ŭ Miensku ŭ 1903 h. padaje *pieršy hołas* z damahańniem „krajowaj aŭtanomii z sojmam u Wilni, jak stalica kraju."

Čamu aŭtanomii, a nia poŭnaj niezaležnaści? Tamu, što stajała na pieraškodzie wielič Rasiejskaj dziaržawy i słabać tady jašče biełaruskaha narodu. Ab niezaležnaści-ž tolki my śnili, jak ab niejkim dalokim ideale,[tady damahalisia aŭtanomii nia tolki biełarusy, [ale i usie narody pad Rasiejaj, nawat palaki.

1905—6 hod — heta čas pieršaj rasiejskaj rewolucyi. Na arenu wystupaje sialanstwa. U sakawiku 1905 h. pieršy sialanski źjezd žadaje krajowaj aŭtanomii z addzielnym sojmam. U studni 1906 hod na źjeździe „Biel. Sacyjal. Hramady", jakaja paŭstała z „Biel. Rew. Hramady" pastanoŭlena zmahacca za *Federacyjnuju* Dem. Respubliku, jakaja-b abnimała ŭsie narody Rasiei. U hetaj Federacyi kožny kraj, u tym liku i Biełaruś, pawinna mieć swaju aŭtanomiju i swoj sojm.

Dumka ab aŭtanomii bačycca tady i paźniej až da 1917 h. 1) u rezalucyjach usich źjezdaŭ, 2) wa ŭsich časopisiach (N. Dola, N. Niwa, Biełarus—u Wilni, Krynica, Świetač i Dziańnica — u Pietrahradzie), 3) u prahramach hałoŭnych tahačasnych partyjaŭ: Biel. Socyjal. Hramady i Biel. Chryšć. Dem. Złučnaści. Prahrama Biel. Chr. Dem. Złučnaści žadaje aŭtanomii nia tolki dla Biełarusi, ale dla Litwy, Ukrainy i Łatwii.

1917 hod. Rewolucyja ŭ lutym skidaje caryzm. Biełarusy padličwajuć siły i sklikajuć u Miensk na 25.III.17 h. źjezd z usiaje Rasiei biel. dziejačoŭ — pawadyroŭ narodu. Na źjeździe 26.III. dziejačy wybirajuć Biel. Nac. Kamitet, u liku 7 asob i adnahałosna wykazwajucca „za abwieščańnie Federacyjnaj Dem. Respubliki, u jakoj Biełaruś pawinna mieć aŭtanomiju."

U wieraśni 1917 adbywajecca ŭ Pietrahradzie wialikaja Demokratyčnaja narada pradstaŭnikoŭ ad usich narodaŭ Rasiei. Ad biełarusaŭ było 6 čaławiek, jakija padali deklaracyju, damahajučysia nia tolki aŭtanomii i federacyi, ale „pryznańnia za ŭsimi narodami Rasiei sklikać swaje *„ustanoŭčyja sojmy"*. U hetaj deklaracyi užo bačycca imkneńnie da *konfederacyi*, heta zn. da takoha sajuzu narodaŭ, u katorym niama supolnaha Sojmu, a kožny narod maje swoj Sojm, a wysyłaje tolki swaich pradstaŭnikoŭ da ahulnaha kirujučaha orhanu.

II. Na padmohu biel. dziejačom idzie wojska. Tworacca biełaruskija addziely. U Miensku ŭ listapadzie 1917 h. paŭstaje Centr. Biel. Wajskowaja Rada, jakaja biare na siabie kiraŭnictwa biel. rucham i łučyć usie wajsk. arhanizacyi z roznych frontaŭ. Tady-ž wydajecca adozwa *da ŭsiaho biełaruskaha narodu*, u jakoj zaklikajecca 1) zrabić zhodu z Niamieččynaj, 2) abjadnać Biełaruś parezanuju frontam, 3) zdabyć aŭtanomiju ŭ Ras. Federacyi (pad jakoj užo razumieli konfederacyju).

Dziela hetaha na 5.XII.17 h. byŭ sklikany *Usiebiełaruski źjezd*, na katory prybyli 1872 delehaty, z katorych 1167 było z rašajučym hołasam. Adnak źjezd jašče niezaležnaści nie abwieściŭ. U swajej rezalucyi jon: 1) zamacowywaje prawy na poŭnaje samawyznačeńnie Biełarusi, 2) prymaje republikanska-demokratyčny stroj, 3) damahajecca ahulna—Ras. Federacyi, 4) wybiraje spasiarod siabie krajowuju ŭładu, 5) heta ŭłada maje uwajści ŭ dzielawyja znosiny z

Z zahranicy.

U Čechasławaččynie pamior wialiki piśmieńnik česki Alojzy Jirasek. Niaboščyk wielmi zasłužyŭsia pierad českim narodam swaimi histaryčnymi powieściami. Nie patrapiŭ adnak być biezstaronnym, bo zachapiŭšysia idejami husytyzmu kryŭdziŭ wielmi baluča katalikoŭ, miašajučy katalictwa z źnienawidžanym Čechami kajzeraŭskim aŭstryjactwam.

Nad hrobam adnak pierastajuć usiakija swarki i chaŭturny pachod Čechaŭ u Prazie 16. III. 30 h. za trunoj niaboščyka Jiraska byŭ usienarodnaj manifestacyjaj.

Mižnarodny sialanski kanhres. U Berlinie (Niamieččyna) 27 h. m. pačaŭsia mižnarodny sialanski kanhres. Na kanhres źjechalisia delehaty z Francyi, Anhlii, Čechasławaččyny, Halandyi, Irlandyi, Narwehii, Danii, Italii, Šwecyi, Belhii i Polščy. Kanhres trywaŭ da 29 h. m.

Prociŭpolskija manifestacyi na niamieckim Šlonsku. Dnia 24 h. m., ŭ 9-uju hadaŭščynu hornašlonskaha plebiscytu, adbylisia ŭ niekatorych miajscowaściach hornaha niamieckaha Šlonsku prociŭpolskija manifestacyi. Na mitynhach pryniaty rezalucyi, u jakich Niemcy pratestujuć prociŭ padzielu Šlonsku na dźwie čaści i damahajucca zwarotu polskaj čaści hornaha Šlonsku dla Niamieččyny.

Balšawiki ŭkrali hien. Kutiepawa žyŭcom. Francuskija hazety padajuć, što ahiemtamiulcou ahientami „Г.П.У.“ siarod biełaha dnia z wulicy Paryža (Francyja) rasiejski hienerał Kutiepaŭ znachodzicca ŭžo ŭ Maskoŭskaj turmie na Łubiancy. Tyja ž francuskija hazety ćwierdziać što francuskaja palicyja atrymała ŭradawyja paćwierdžańni hetaj wiestki. Słowam, balšawiki łowiać i zahranicaj swaich praciŭnikaŭ i prywoziać ich da siabie, kab z imi krywawa rasprawicca. Pierašciarahańnie mižnarodnych zakonaŭ, pačućcio udzkaści, dla balšawikoŭ heta rečy lišnija.

Piśmo ŭ Redakcyju.

Pawažany Hram. Redaktar!

Budźcie łaskawy źmiaścić u pawažanaj Wašaj hazecie nastupnaje.

Dnia 20.II. s. h. Apelacyjny Sud u Waršawie apraŭdaŭ mianie ad zakidaŭ palityčnaha prastupku, za jaki Wilenski Akružny Sud zasudziŭ mianie 28 II.1928 h. na 6 hadoŭ wastrohu.

Za wyświatleńnie majej niawinnaści, u pieršuju čarhu ŭdziačny ja ŭmiełaj, a pry hetym zusim biezinteresoŭnaj abaronie p. p. adwakataŭ Aŭhieniaha Šmiaroŭskaha i Ludwika Honikwilla, za što wyražaju Im na hetym miejscy haračuju padziaku.

Tak-ža wyražaju padziaku ŭsim tym ludziam, katoryja nia hledziačy na swaje stanowišča i zniatki prybywali niaraz u Sud dziela wyjaŭleńnia praŭdy ŭ majej sprawie i ad pačatku prace-

su niazmienna wieryli ŭ maju niawinnaść, śćwierdžanuju apošnim prysudam sprawiadliwaści.

Prymicie hram. Redaktar słowy pašany.

Anton Šapiel.

25.III.1930 h. b. pasoł Sojmu.

DA NAS PIŠUĆ.

BIAZ PRYREZKI ZIAMLI NA CHUTARY NIA IDUĆ.

Wialikaja-Buchaŭščyna, Niaświskaha paw. Naša wioska wialikaja, ale i biednaja. Haspadarački drobnyja, najbolš haspadarak pa 1, 2 i 3 dziesiaciny. Za prykładam inšych wiosak u Zachodniaj Biełarusi wosiem haspadaroŭ i z našaj wioski padali prašeńnie na chutary. Usie-ž inšyja haspadary, aprača 8-ch, ad chutaroŭ admowilisia. Admowu swaju matywujuć sialanie tym, što biaz pryrezki ziamli iści na chutary niama nijakaha sensu. Jaki-ž heta budzie warštat pracy — haspadarka z 1, 2 abo i 3 dziesiacin? Prosta nijaki! Jano praŭda, ciapier tak-ža niama na čym žyć, ale i biaz pryrezki nie paprawiać hetaha losu i chutary, pierachod na jakija ŭsiož-taki wymahaje wialikich raschodaŭ. Sialanie našyja, matywujučy hetym swaju niazhodu na chutary, padawali prašeńni: u ministerstwa, Najwyšejšy Trybunał i da premjera ministraŭ, kab nie prawodzili ŭ nas takich chutaroŭ, ale ničoha nie pamahło. Adusiul atrymali adkaz, što chutary patrebnyja. Tak, chutary patrebnyja, bo chutarnaja haspadarka kudy lepšaja ad šniurawoj, ale treba kab hetaja haspadarka mieła nia mienš 6 dziesiacin dobraj ziamli, a horšaj 10, 12 i 15 dziesiacin. Ale takija chutarnyja haspadarki, jak našyja ciapier pa 1, 2 i 3 dziesiaciny, dyk heta tolki ironija nad systemaj chutarnaha haspadarawańnia.

Para ŭžo zdajecca bracca da ŭparadkawańnia rolnaha warštatu pracy i, prawodziačy chutaryzacyju, źwiarnuć bolš uwahi na staranu praktyčnuju — na spasobnaść produkcyjnaści haspadarki, a niatolki zdawalniać parahrafy pisanych ustawaŭ.

Prawodziačy chutary, treba dla małaziamielnych pryrezać ziamli. Treba, kab chutarnaja haspadarka mieła mahčymaść produkcyjnaści. A kab chutarnaja haspadarka nia była takoj samaj, jak i ciapier šniurowaja, treba jaje papoŭnić, treba pryrezać ziamli.

Buchaŭski.

LAKARSKAJA POMAČ NA WIOSCY.

Niaświski paw. Kali hawaryć ab lakarskaj pomačy na wioscy našaj u Niaświskim pawiecie, dyk možna skazać, što jaje amal niama. Isnujučyja ŭ Niaświžy i Klecku sajmikowyja špitali i pry ich prychodnyja ambulatoryi nia mohuć abslužyć usich chworych. Jak wiedama, zabaroniena lačyć usim byŭšym punktawym i wałasnym felčaram. Wiaskoŭcy na wypadak chwaroby źwiartajucca da roznych wiedźmaroŭ, znacharoŭ, šaptunoŭ. Čym-ža i jak jany lečać? A woś jak. Adna baba — znacharka lečyć ad usialakich chwarob nastojkaju harełki na daždžawych čarwiakoch, abo na majowych chruščoch, dajučy naciracca, pić i mazać chworaha. Druhaja-šaptucha kuryć knot, dy daje pić z harełkaj popieł ad spalenaha knotu.

Wiadźmar, padkurywaje chworaha hramničnaj świečkaj, daje štoś niuchać chworamu, poić harełkaj zapraŭlenaj jakim-niebudź ziellem i h.d. Inšy hetaki „doktar“ lečyć usie chwaroby tolki wadoj, abo miodam, jakoha wymahaje ad chworaha pa niekalki harškoŭ. Ahułam kažučy, na leki idzie ŭsio: woŭna biełaja i čornaja, sała, masła, harełka, wosk, miod, parasio, ziaziulistaja kuryca, aŭčyny, pałatno i h. d. Usio heta wielmi pamahaje, ale, wiedama, što nia chworamu, a hetym waražbitom, jakija karystajucca adsutnaściaj lakarskaj pomačy.

Mužyčok.

KRYCHU AB NAŠAJ DOLI.

Pierabrockaja hm, Brasłaŭskaha paw. Pasłuchajcie, bratcy, jak nam tut žywiecca.

Zaletašnim letam u nas pawymakała zbožža. Skacinu wiasnoju zbywali naježu, nasiewak. Za pud jačmieniu załatowak my wosiem płacili. Nia bolš paławiny sialanaŭ sypnuli na niwy choć kryšku ziarniatak. U bolšaści niwy — zahony paparam stajali, žaŭcieli rumiankami, traŭkaj dzikaj. Biazdoždžaje leta, haračaje sonca susyli ziamielku, palili raściny... I wysachli — woziera, rečka, bałota, a z imi nadzieja ŭsia ŭ sercach sialanaŭ. Zabylisia my ŭžo daŭno, jak śmiajacca... Zabudźciesia i ludzi, što jość my na świecie!... Oj, nie, nie zabyŭsia pra nas čaławiečak — jaho sekwestrataram kličać.

Z partfelem pad pachaj što-dzień jon abchodzie skroź wiosku ad chaty da chaty. Tut boty apošnija ŭ knižku zapisany, acenieny ŭ dźwie załatoŭki; tam koń — siwačok paciahnuŭsia proci woli ad skryni swaje až da hminy: swajmu abaronie jon panu ŭsiaho złotych dziesiać...

Zbirajciesia ŭ hminu wy, ludcy, kuplajcie ŭsio tanna! Wy hlańcie, pabačcie, jakija tut rečy! Woś hebel iržawy za šeśdziesiat hrošaŭ, tam kuryca z košykam sorak hrošaŭ kaštuje, wun woz akałotu za dwa złoty, jak zadarma; a woś na łapacie lažać try jaječki, a tut-źa pry ich kamieńni dwa ad žornaŭ; a kiń u kutočak ty wokam: tam žyta ŭ spadnicy z miakinaj zmiašanaje wahaju pud i dwa chunty; a tam u stadole pad krepkim zamkom pachawana šmat dobrych i tannych pradmietaŭ: aŭčynki, paduški, muki dwa harnuški, stały, świni, lampy, miašok miorzłaj bulby...

centralnaj uładaj. (Dzieławyja znosiny — heta idej a konfederacyi).

Čamu tady nia była abwieščana niezaležnaść? Byli praciŭnyja hetamu: 1) niekatoryja biełarusy (h. zw. „областники“), 2) rasiejskija partyi, u tym liku i es-ery i 3) komunisty. Hetyja, majučy pad saboju wajskowyja addzieły ŭ Miensku razahnali źjezd u nočy z 17 na 18 XII.17 hodu (st. stylu) strelbamii kulamiotami. Pryčynu padali tuju, što źjezd wyznačyŭ inšuju krajowuju ŭładu, nie komunistyčnuju.

19.II.1918 h. balšawiki ŭciakajuć z Miensku pad naporam niemcaŭ. Rada źjezdu 21.II. wydaje „Pieršuju Ŭstaŭnuju Hramatu da narodaŭ Biełarusi,“ u katoraj haworycca ab sklikańni *swajho Ustanoŭčaha Sojmu* i wyznačajecca *pieršy biełaruski ŭrad* z 15 narodnymi sekretarami (ministrami).

25.II. prychodziać u Miensk niemcy, jakija nia chočuć pryznać biełaruskaha ŭradu. Ustanoŭčaha Sojmu sklikać užo nielha. Dyk Rada źjezdu 9.III. wydaje „2 Ust. Hramatu da narodaŭ Biełarusi“, u katoraj Biełaruś abwiaščajecca *Narodnaj Respublikaj*, ale jašče ničoha nie haworycca ab niezaležnaści jaje.

III. Adnak padziei iduć šybka napierad. Užo abwieścili swaju niezaležnaść Ukraina i Litwa. U Bieraści balšawiki ad imia Biełarusi zaklučyli z niemcami mir, pawodle jakoha Biełaruś była padzielana jašče raz. Dyk 24.III.18 h. a 8 hadzinie ŭwiečary źbirajecca Rada źjezdu. Na paradku dnia abwieščańnie Niezaležnaści Biełarusi. Dyskusyja zaciahnułasia da ranicy 25.III. Urešcie, užo pry ŭschodzie sonca, bolšaściu hałasoŭ prymajecca rezalucyjaab abwieščańni Niezaležnaści Biełarusi i wydajecca „Trecijaja Ust. Hramata da narodaŭ Biełarusi“, źmiest jakoj u ahulnych rysach budzie taki:

Rada skidaje z rodnaha kraju apošniaje jarmo dziaržaŭnaj zaležnaści, jakoje hwałtam nakinuli rasiejskija cary na naš wolny i niezaležny kraj. Ad hetaha času Bieł. Narodnaja Respublika abwiaščajecca Niezaležnaj i Wolnaj dziaržawaj.

Na padstawie hetaha traciać siłu ŭsie staryja dziaržaŭnyja źwiazi, jakija dali mahčymaść čužomu ŭradu padpisać i za Biełaruś Traktat u Bieraści.

Bieł. Narodnaja Respublika pawinna abniać usie ziemli, dzie žywie i maje ličebnuju pierawahu Biełaruski narod.

Abwiaščajučy ab Niezaležnaści Bieł. Nar. Resp. jaje Rada ŭskładaje swaje nadziei na toje, što ŭsie lubiačyja wolu narody, pamohuć Biełaruskamu narodu ŭ poŭnaj miery ździejśnić jaho palityčna — dziaržaŭnyja idealy.

Hety akt mieŭ wialikaje značeńnie, idučy za im abwiaščajuć u Smalensku 1.I.1919 Bieł. Niez. Respubliki i balšawiki, ale ŭžo swaju, sawieckuju. Ale adnaho abwieščańnia było musić mała, dyk 1.VIII.1920 abwiaščajuć u Miensku druhi raz i tworać Biełaruś z 6 pawietaŭ Mienščyny. Potym dałučajuć Mahileŭščynu i Wiciebščynu. Dziaržać hetu niby „niezaležnuju“ Biełaruś u wialikaj ad siabie zaležnaści. Apošnim časam pačali mocna ździekawacca nad biełarusami.

IV. Dyk ad aŭtanomii (1905) da niezaležnaści (1918) 15 hadoŭ. Ad niezaležnaści da siańniašniaha dnia 12 hadoŭ. Išli my dahetul darohaju palityčnych zdabytkaŭ, budawali dom swajej dziaržaŭnaj Niezaležnaści razam z inšymi narodami. Adnak ździejśnić hetaj niezaležnaści nam dahetul nieŭdałosia, a nie ŭdałosia zatym, što ŭ swajej dziejnaści biełarusy časta arjentawalisia na čužuju pomač, wyhladali ratunku z uschodu abo z zachodu, a zabywalisia ab tym, što sapraŭdnaja niezaležnaść nie dajecca, a biarecca.

Na dalejšym šlachu treba nam pahłybłać swaju *kulturu* i na jej, jak na mocnym fundamancie, budawać dom swajej pryšłaj niezaležnaści. Treba ŭhladacca, kab naša palityka nie apieradžała našaj kultury, ale jšła poruč z jeju.

Treba źwiarnuć bolšuju ŭwahu na *haspadarčyja sprawy* i na hetym šlachu budawać swajo ekanamičnaje žyćcio. Biez ekanamičnaha žyćcia, asabliwa biez swaich kooperatywaŭ, narod słaby i niazdolny da budawańnia swajej dziaržaŭnaści.

Urešcie budziem budawać na *narodnaj świedamaści i woli.*

Kali pojdziem pa hetym šlachu, to tak, jak dajšli da Niezaležnaści *de jure*, dojdziem i da Niezaležnaści *de facto*.

Stuk-stuk małatkom pa stale sekwestratar. — „Chto bolš?“ zaklikaje: — „Achwotna kuplajcie!“...

Kirmaš pierabrocki nia ŭwioŭsia na rynku: aŭtorki byli i jošć pustyja; — zawioŭsia pad dacham swajho samaŭradu. Što tydzień zjaždžajucca, schodziacca ludzi, hladziać, wačmi łypajuć, dolu — niadolu swaiu praklinajuć...

Čytaj, dy nia dumaj, što ja iłhu. Kali maješ času čytaci „Krynicu“, druhim moža razam ja bolš padam wiestak ab našaj niadoli.

Chromič.

MISIJA DRONIČA.

Ławaryški, kala Wilni. U nas adbywalisia 17, 18 i 19 h. m. wialikapostnyja rekolekcyi. Na hetyja rekalekcyi byŭ pryjechaŭšy da nas z Žodzišak i wiedamy „pryjaciel“ biełarusaŭ žandar u sutanie Dronič. Hety Dronič u časie rekolekcyjaŭ, pačaŭšy nawuku ab spowiedzi, končyŭ jaje palitykaj ab „Bieł.-Krynicy“. Jon nia moh ustrymać swajej złości na redaktara „B.-Krynicy“, katoraha našy ludzi znajuć tolki z boku dobraha i šanujuć, jak čaławieka prad našaj parachwijaj zasłužanaha.

Ździwiła našych ludziej kazańnie ab „spowiedzi“ Droniča, jakoje jon končyŭ na „Bieł.-Krynicy“, ździwili tak-ža i adnosiny Droniča da taho čaławieka, katoraha jon asabista musić nia znaje, bo kab znaŭ, dyk chiba-ž ab im tak nie adzywaŭsiab. Woś-ža ŭ imia praŭdy zajaŭlaju, što wiedamy ŭ našaj parachwii redaktar „Bieł.-Krynicy“ jošć čaławiekam wierujučym i relihijnym. Narodu jon nia dzielić, a jadnaje. Adno chiba tolki niapadabajecca Droniču, što redaktar „B.-K.“ świedamy i dziejny biełarus dyk za heta-ž i pašanu jon maje ŭ našaj parachwii. Nia tam Dronič staraŭsia panizić pawahu redaktara „B.-Krynicy“. Nia tam!

Pry hetym treba dziela paŭnaty skazać i toje, što ludzi słuchajučy Droničawaj uawuki paśmichalisia ŭ kułaki, bo wiedajuć z „B.-Krynicy ab Droniču i kudy lepš ad Droniča znajuć redaktara „B.-Krynicy“.

Batrak.

PRAJDZIŚWIET I JAHO PATRET.

w. Barani, Świancianskaha pawietu. Ab našym prajdziświecie Piatruku było ŭžo napisana ŭ „Bieł. Krynicy“. Kab paznać lepš hetaha čaławieka, jaki ciapier pracuje ŭ polskich kołkach, dyk treba źwiarnucca da časoŭ z polska-balšawickaj wajny. U 1917 hodzie jon zachopliwajecca ŭ rewolucyi balšawickaj. Paśla pierachodzić na słužbu da Denikina; a kali apošni byŭ raźbity, Piatruk znoŭ robicca balšawikom, ale niešta praskrabaŭšy zmušany byŭ uciakać z Rasiei ŭ Polšču. Tutka z našaha Piatruka zrabiŭsia zajadły prychilnik polskaj partyi „Odrodzenie“. Dalej kidaje polskija partyi i z Piatruka staŭsia Biełarus, a nawat praz niejkaje nieparazumieńnie prałazić u hurtok Bieł. Instytutu Hasp. i Kult. Dalej abwinawačwajecca za załažeńnie ŭ našaj wioscy kamunistyčnaj jačejki. Ale raptam jon idzie ŭ palicyju i pradaje swaich siabroŭ. Paśla hetaha faktu pastupaje jon na słužbu da śledčaj palicyi. Jon sam hawaryŭ, što da taho, kab pryniali jaho na hetu słužbu, treba było zrabić takuju štuku. Achwiaraj jaho było para asob, jakija sieli za kratami, u toj čas jak sam winoŭnik usiej hetaj prawakacyi hulaŭ. Ad hetaha času Piatruk prychilnik polščyny. U časie apošnich wybaraŭ jon ahitawaŭ za 1-šy numar.

Ciapier znajšoŭšy sabie paru asob da pomačy j ŭ ruku z miajscowaj palicyjaj załažyli „Koło młodzieży wiejskiej“. Heta pradažnickaja „praca“ pana Piatra pawinna być bajkatawana ŭsimi našymi susiedziami. Ale nažal hetaha tymčasam nia bačym. Na pradstaŭleńniach ładžanych uspomnienym „kółkiem“, prychodziać niekatoryja raziawiaki, jakija bywajuć pabitymi Piatrukom-prajdziświetam. Zdaryłasia tak 16 II.30 h. Ale tut bolš papaŭ Piatruk, jaki začapiŭ adnaho chłopca, papaŭ ad jaho ŭ kark; u kancy palicyjant musiŭ wyratawać Piatruka.

Paświačać asabliwuju ŭwahu hetamu panu — žal času i miejsca ŭ hazecie. Ale treba źwiarnuć na heta ŭwahu tym, chto maje z takimi ludźmi jakija-niebudź znosiny. Niachaj wiedajuć, što takija ludzi za pačak machorki j rodnaha baćku pradać mohuć. Dyk hańba im! A wam chłopcy što jdzicio z im u ruku wialiki styd! Kińcie heta pradažnickaje bałota, a waźmiciesia za pracu rodnuju, na rodnaj niwie.

Susied.

NIEDAREČNAJE NAWUČAŃNIE.

w. Masušyn Wielki, Parazoŭskaj hminy, Waŭkawyskaha paw. Sumna siadzieć biez zaniatkaŭ u zimowyja doŭhija wiečary. Treba hety čas wykarystać dziela samapraświety, treba čytać knižki, čahoś wučycca, ale biada, što niama kamu pakirawać praświetnym rucham.

Ludzi našyja: moładź i starejšyja hetaj samapraświety prahnuć razumiejučy jaje karyść.

Wučyciel polskaj škoły, palak, hetu achwotu našych ludziej da praświety wyčuŭ i paprabawaŭ pa swojmu — papolsku praświečać. Załažyŭ jon wiečarowyja kursy. Zapisalisia na hetyja kursy maładyja i starejšyja. Ale na žal wučyciel wykładaŭ na kursach u niezrazumiełaj dla słuchačoŭ polskaj mowie. Kursy pačali puścieć da taho, što źbirajecca słuchačoŭ tolki 4 — 5 asob.

Prabawaŭ polski wučyciel naładzić i polskaje pradstaŭleńnie, biaručy hetych kursantaŭ za artystaŭ, ale tak-ža ničoha nia wyjšła — na pieraškodzie stanuła niezrazumiełaja polskaja mowa.

Darahaja Moładź! dawoli błudzić pa rožnych polskich arhanizacyjach, šukajučy tam dla siabie praświety. Wypisywaj sabie biełaruskija knižki z biełaruskaj kniharni, čytaj ich i praświačajsia. Dziela šyrejšaj samapraświety arhanizuj u siabie hurtki Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury, pry hurtkoch zakładaj biblijateki — čytalni; zarhanizawaŭšysia ładź swaje biełaruskija pradstaŭleńni i praca pojdzie ŭ pierad. U swajej rodnaj mowie praca nad samapraświetaj nia pojdzie na marna, a dašć pažadanyja wyniki. K.

Ab haspadarcy.

Wiesnawyja dumki ziemlaroba.

Kažuć, što „na Macieja daroha pacieje“. Heta značyć, što choć ziamla jšče i spawita biellu śnieżnaj, to-ž heta biel užo niedaŭhawiečnaja: pad upływam ciopłych kasulkaŭ wiesnawoha sonca jana chutka užo źnikunie, a ziamla prybiarecca ŭ nowuju pušystuju wopratku pachučaj zieleni. Nadychodzie wiasna, a z jej i štohodnija turboty sielanina-ziemlaroba.

Pierš čym wyjści ŭ pole, treba pryhatawać adpawiednuju haspadarskuju snaść i ŭpraž. Na heta ciapier čas, kab nia było nijakaj zatrymki padčas polnych pracaŭ. Ciapier treba abhledzić płuhi, barony, kultywatary — kali ich chto maje, — niechapajučyja čaści darabić, ci dakupić, sapsutyja papraŭić.

Pryhatawać siaŭbowaje nasieńnie, a pryhatawanaje pierahledzić. Ciažka wymahać siańnia ad źbiadnieŭšaha sielanina našaha, kab jon kuplaŭ zawodnaje nasieńnie, treba adnak da hetaha ŭsimi siłami kirawacca. Nia treba kuplać zaraz wialikaha mnostwa. Chopić na pačatak i jakich niebudź 5 kilohramaŭ, z tym adnak, kab hetyja paru kilahramaŭ asobna susim zasieilisia, asobna hadawalisia i asobna źbiralisia. Praz hod užo budzie zawodnaje nasieńnie „swajej hadoŭli“, bolš datarnawanaje na našych hruntoŭ, da našaha klimatu. Zaznačyć tut treba, što niekatoryja sarty haspadarskich raścin wielmi chutka „zwodziacca“, napr. bulba i musiać być čaściej źmieniany. Inakš hadoŭla ichnaja nie apłacicca. Tut-ža zaznačyć treba, što nia ŭsio budzie ŭ nas dobra rašci, što raście ŭ inšych staronkach. Tamu nielha „zawodnych“ sartoŭ kuplać z daloku, z krajoŭ majučych lepšyja ad našych hrunty, lepšyja warunki klimatyčnyja...

Ciapier-ža para zastanawicca nad pasieŭnym planam: **što i hdzie pasieić?** Adpawiedna da hetaha treba abličyć, na kolki chopić chleŭnaha hnoju i kolki treba dakupić hnoju štučnaha (paraškoŭ). Z dahetulešnich dośledaŭ wiadoma, što *za štučnyja hnai najlepš adpłačywajucca raściny akapowyja (bulba, burak).*

Z pracaŭ inž. *Ad. Klimowiča.*

Nadzwyčajny wynachod „PATENT“ Heliolux

LAMPY naftowyja z achraniajučym palnikam i niałopajučymsia cylindram i lampy naftowahazowyja, žarowyja, śniežna biełaje świattło ad 90 da 2000 świečak, taksama lichtary ad 200/00 świečak na ŭsialakaje świattło nadajucca.

Da kožnaj staroj lampy palnik padychodzić z redukcyjnym pierścieniem.

Na žadańnie wysyłaju cennik biaspłatna.

Šukaju salidnych i pawažnych ahientaŭ z fatahrafijaj i paświedčańniem ab maralnaści.

Źwiartacca pad adresam:

Paweł Rychter, Bielsko Śl. Cieszyński ul. Cieszyńska 24.

MAŠYNY DO ŠYĆCIA

systemu SINGERA, pieršaradnaj dabraty naharodžany załatymi madalami prapanuje:

Józef Ankudowicz

Warszawa, Nowogródzka 2.

Nožnyja banbenkawyja I hatunak 280 zł., gabinetawyja krytyja 330 zł., wialikija krawieckija 350 zł. Tolki hetyja najtrywalejšyja i najbolš adpawiednyja na prawincyju.

15-cihodniaja hwarancyja.

Wysyłajem na prawincyju za zaličeńniem kalajowym pa atrymańni poštaj **50 zł. zadatku.**

Pierasyłka i apakawańnie na košt firmy.

Cenniki i abjaśnieńni wysyłajem na žadańnie **biaspłatna**. Uwaha! Firma Chryścijanskaja.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im Fr. Skaryny Wilnia, Zawalnaja № 6—10. Wydawiec Albin Stepowič